

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Sumar

LIA BANARI

O zi în sânul frumosului și veșniciei de la sat.....1

DUMITRU APETRI

O pană zveltă, poznașă, uneori ușor înțepătoare4

RODICA CÎRJA

Irina Nechit, om al cărții și al bibliotecii6

LUDMILA OUȘ

Istorie de succes la Biblioteca Municipală *Eugeniu Coșeriu*...8

RAIA ROGAC

Mihai Cimpoi: „Limba română este un dat destinal prin care ne-am afirmat ca un popor cu conștiință de sine, ca un popor făuritor de istorie“10

VALENTINA UȚA

Flori cusute pe ie.....14

DOINA COCOȚĂ

Sărbătoarea *Cireșar de Burlănești*16

GALINA MORARU

Vița de vie.....17

ELENA DRUȚA

„La sfat cu oamenii cărții“18

ANGELA URSACHI

Vizita scriitorilor Vladimir Beșlega și Mihaela Perciun la Rezina.....20

NATALIA BÎRLĂDEANU

La Biblioteca publică din Sărătenii Vechi.....21

ȘTEFAN SOFRONOVICI

Eugenia Tofan, jurnalistă/cronicar cu har al științei și culturii.....21

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș

dr. Mariana Cocieru

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Gheorghe Nicolaescu,
muzicolog

Vizitați site-ul

www.casadeCreatie.md

Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să ogindim și să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori și a meșterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informații privind literatura metodică-științifică, de artă autohtonă și universală, necesară pentru instituțiile primare de învățământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente culturale artistice** va ține la curent cititorul cu diverse evenimente din viața culturală a țării, contribuind la promovarea și popularizarea culturii naționale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor și zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale“

Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

E-mail: casadeCreatie@gmail.com, popapavel55@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiu 338
Paginare și machetare: Igor Condrea

ISSN 1857-4424

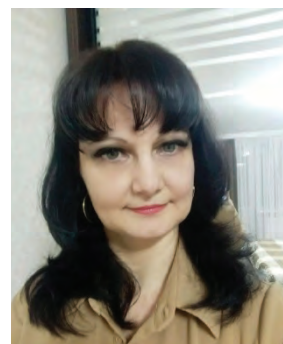

O zi în sânul frumosului și veșniciei de la sat

Secole de-a rândul se spune că frumosul va salva lumea. Calea cea mai sigură pentru a cultiva simțul frumosului, inclusiv a celui lăuntric, este intrarea în contact direct cu frumusețile autentice, prin însușirea și promovarea valorilor tradiționale, acestea la rândul său formând un mijloc de comunicare deosebit de cel obișnuit. Doar astfel, trăim, dănuim și ne afirmăm ca neam pentru veșnicie.

În condițiile ultimilor ani, în care pandemia a îndepărtat oamenii unul de altul, impunând într-un fel înălțurarea/îndepărtarea de vechile obiceiuri de a se întâlni la o petrecere, la o clacă... de a fi împreună împărtășind bucuria și necazul.

În dorința de comunicare și consolidare, precum de a reveni la valorile veșnice, ziua de 21 iulie curent, în satul Carahasani a fost de o maximă încărcătură emoțională, spirituală și pur creștinească, prin realizarea a două lucrări: săpatul fântânii și co-

LIA BANARI,
OR. ȘTEFAN VODĂ

situl ierbii. Semnificația duală fiind accentuată de prezența diferitor generații, dar și a primarului localității Oleg Ciobanu, a preotului Ioan, angajaților din domeniul culturii (Casa de Cultură, Biblioteca Publică), a grădiniței și reprezentanți ai diferitor profesii. Or, acolo unde este prezentă autoritatea publică locală, spiritualitatea, educația și cultura, este forță, înțelepciune și harul Atotputernicului.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, la inițiativa directorului Casei de Cultură, Dorel Cociu, cu susținerea primaru-

lui și binecuvântarea preotului, cu mâinile muncitoare a fost săpată o nouă fântână — izvorul dătător de viață. În lumea satului există cultul fântânii determinat de faptul că apa este nu numai un element vital, dar și spiritual asigurând perpetuarea vieții însăși.

Așa precum o făceau străbunii, în ajutor au fost invitați fântânarii numiți în popor „oameni din stele”. Căutătorii de izvoare, după cum susțin bătrânii, sunt oameni înzestrați cu deosebite calități, cunoscând tainele apei și îndeletnicirea săpatului fântânii ce nu e dată oricui.

În zori de zi, odată găsit locul viitoare fântâni, acesta, precum și inițierea lucrărilor au fost binecuvântate de preot, după care fântânarii Vladimir Pavaloi și Serghei Boiarchin (veniți din s. Vișoara), cu ajutorul localnicilor, săpând la 2,5 metri adâncime, au dat de izvor.

Munca a durat câteva ore, după care, odată terminată fântâna, preotul a oficiat slujba de sfințire, a scufundat în apă crucea din lemn și a turnat agheasmă.

Ctitorii fântânii (care cu timpul poate va avea și o denumire), au urmat strict tradiția păstrată din vremi seculare. După ruga celor prezenți către Domnul pentru pace, liniște, mântuire și apă limpede în fântână din care se va potoli setea un trecător, va fi adăpat un animal, va bea

o pasăre, se va uda o plantă, a fost ascultat cuvântul preacucernicului părinte și adusă mulțumire fântânarilor. Gospodinele din sat au pregătit o masă cu bucate tradiționale. Nu a lipsit nici cuvântul de mulțumire al

primarului, cântecul duios al lăutarului și plata fântânarului.

Cei mai în vârstă, au povestit tineretului din tradiții și obiceiuri: *apă să nu iei de la fântână decât cu un vas folosit doar pentru aceasta; nu bagi în fântână vasul adus de acasă; înainte de a bea apă, dai un pic pământului; fântâna va seca dacă arunci înăpoi apa scoasă din fântână; seara mai bine nu aduci apă de la fântână; nu mănânci când mergi să aduci apă că-ți pierzi memoria; pe drum nu vorbești că va fi ceartă în casă; iar dacă scalzi un copil cu apa adusă seara, stingi câțiva cărbuni în ea. Se spune că primele ape scoase din fântână trebuie duse la biserică pentru a fi botezat un copil. Se mai zice din bătrâni că, după doar câteva zile pe lângă fântâna nouă, cu apă bună, noaptea se va auzi orăcăitul unei broaște. Este broasca fântânii.*

Tot în această zi, a fost realizat obiceiul cositului și adunatului ierbii — *porcăiul*, precum i se spune prin partea locului. Cei prezenți, îndeo-

sebi copiii, au avut posibilitatea să vizualizeze lucrările începând de la pregătirea coasei prin trasul la cute (piatră de ascuțit).

După care, puși pe treabă, bărbații au tras brazda, „culcând” iarba la pământ până a se scutura roua. Femeile întorceau fânul cu furca pentru a-l prinde soarele amiezii și apoi îl adunau în porcânașe (grămăjoare). Asemenea clăcii, au muncit cu toții și, mulțumind Domnului, s-au bucurat de rezultatul trudei, s-au odihnit pe iarba cosită, au povestit din tradiții copiilor, au împletit coronițe, au făcut planuri de viitor împreună cu primul și s-au întors de la coasă cu cântec, precum o făceau strămoșii noștri.

În seara zilei, în scena improvizată, oformată în stil tradițional, au răsunat cântecele autentice și încinsă hora neamului. Bravo organizatorilor și participanților! A fost nu doar o zi obișnuită de muncă, ci o activitate și,

mai întâi de toate, o lecție de cultură spirituală, tradițională, ecologică și umană, sorbită cu mare interes îndosebi de copii, prin care ne-am amin-

tit de spusele lui C. Banacu: *Moștenim nu numai o casă, o bucată de pământ, ci și limba, credința, portul, obiceiurile... Această moștenire sufletească nu se poate măsura, e zestrea noastră cea mai de preț... De la strămoși păstrăm dragostea de glie, de sat, graiul și portul, datinile, meșteșugul, cântecele și horele, într-un cuvânt tradiția neamului. Dacă printr-o minune m-aș întâlni cu strămoșii mei, după acestea ne-am recunoaște, prin ele ne-am înțelege. Moștenirea culturală ne ajută să ne menținem ca neam, ca popor.*

Abonarea la revista „REALITĂȚI CULTURALE” pentru anul 2022

poate fi făcută la toate oficiile poștale

O pană zveltă, poznașă, uneori ușor înțepătoare

De când îl știi, Titus Știrbu se menține mereu pe unda bunăvoinței, a glumei și a umorului. Anume aceste calități l-au făcut cunoscut în rândurile micilor cititori și printre maturi. Cele circa 30 de cărți ale sale, care au apărut de la 1973 încoace, sunt adorate de copii, tineret și de cititorul adult, poetul manifestându-se pe parcurs ca umorist și parodist. Fără teamă de exagerare, putem spune că multiplele plăgi sociale, care persistă în realitatea noastră, precum și slăbiciunile omenești de diversă natură se află în atenția sa permanentă fiind persiflate, în majoritatea cazurilor cu bonomie. De aici pornește adeseori forța atractivă și potențialul emotiv și educativ al creației sale.

În prefața la cartea lui Titus Știrbu „Motanul poliglot” (Chișinău, 2017), maestrul Petru Cărarea constata cu satisfacție: „Satira și umorul său nu sunt răutăcioase. Persiflare — da, însă nu și băscăleală; Ironie — da, însă nu și mânjirea porților cu dohot” (p. 5). Prefațatorul menționează că scriitorul alege cu multă pricepere cele mai parodiabile versuri, iar însuși autorul plachetei zice că le-a comentat „prin prisma zâmbetului”. Aducem ca exemplu textul „Motanul poliglot” care a dat și titlul volumului de parodii, ediția a II-a, Chișinău, 2017.

MOTANUL POLIGLOT

„Dragi copii! Vasile este
Un montan ca din poveste.
Dacă-i dau pe farfurie
Tortă, lapte ori piftie,
El închide ochii și
Îmi răspunde: „grand mersi!”
(Arcadie Suceveanu)

Am un motan cu mustețe pe bot.
Vasea îl cheamă. Și e poliglot.
Dacă-l întrebi de îi plac șoricei,
Vasea răspunde-n engleză: O'key!
Dacă cioricu-a păpat la balcon,
Miorlăie-n limba franceză — Parrrdon!
Dacă-i pornit la petreceri cu-alai,
Zice — în ce limbă — nu știu — Gut bai!
Astăzi, fiindcă smântâna mi-a lins,
Coadă stufoasă cu ușa i-am prins.
— Miaaaaau! Strigă Vasea cu voce eternă,
Plânge Vasile în limba maternă.

E de remarcat faptul că parodistul e orientat cu preponderență spre creația poetică a unor autori meretuoși. Ilustrativă e și următoarea parodie:

NECAZ

„Stinge candelabrele, iubito,
Și-ți aprinde sânii zvăpăiați”
(Ion Hadârcă)

Se sting din nou luminile prin case,
Se sting din pod, dar se aprind din pat
Și-așa e-o luminăție frumoasă,
Un foc de artificii — adevărat.

Pe mine întunericul mă-nghite.
Întins în pat stau parcă-ntr-un cuptor,
Nu pot aprinde lămpile iubitei, —
Am un defect la întrerupător.

O deosebită plăcere încercăm și la lectura volumului de epigrame și catrene vesele „Unu scriem, doi — în min-te” (Chișinău, 2017), în care e vizată birocrăția, apucăturile unor șefi, dragostea „fratelui mai mare”, șarlătania, migrația, moda exagerată, pălăvrăgeala, zgârcenia, lenea, sărăcia ș.a.

LENEA ȘI SĂRĂCIA

Lenea, tolănită-n vie,
E cu gândul la găluște,
Iar alături sărăcia
Stă și-o apără de muște.

PARTID BOGAT

În partidul lui nea Ghiță,
Toate trebile merg strună:
La osciorul cu cărniță
Toate javrele se adună!

ALTE VREMURI...

(după un vers de Omar Khayyam
„Olarul a spart ulciorul cu vin...”)
Sunt alte vremuri, alte legi,
Dar vinu-i vin. El n-are moarte.
La noi ulcioarele-s întregi,
Dar foarte multe guri sunt sparte!

Împărtășim opinia prefăcătorului acestei plachete — regretatul critic și istoric literar Ion Ciocanu — că „produc plăcere miniaturile lui Titus Știrbu în care violența nu e nudă, ci face casă bună cu subtilitatea” (p. 4).

Salutăm din tot sufletul onorabila intenție a scriitorului Titus Știrbu de a-și însemna actuala aniversare prin editarea a două volume „Între două ape, viața. Carte de versuri (1960 — 2022)”. — 96 p. și „Întâmplări din viața scriitorilor”. — 120 p. — ambele apărute recent la editura „Pontos” din Chișinău. Bine a zis acad. M. Cimpoi în prefață la volumul de versuri că autorul și-a adunat poezia „sub semnul împlinitor al bilanțului”, concepându-și „vârsta târzie cu aceeași notă de seninătate și ghidușie vitalistă, că sunt curate ca lacrima viței de vie” acordurile sale sufletești, că autorul posedă „știința cuceririi micului cititor” și că se dăruie constant și generos oamenilor de pe meleagurile „înstrăinate și trezite din somnul de moarte” (p. 3-4).

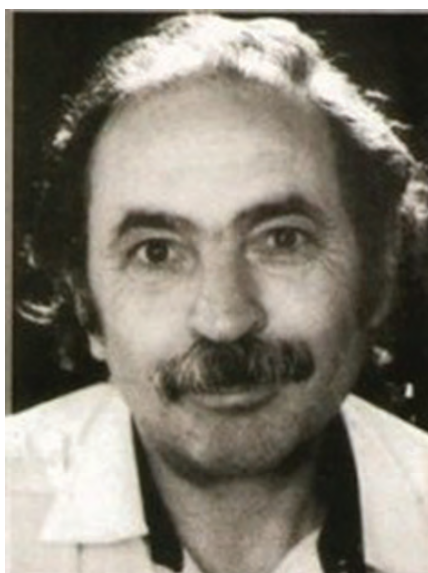
Cele două ape, între care decurge viața de neînvidiat a basarabenilor din ultimele două secole, sunt Nistru și Prutul, ele, apele, sugerându-i autorului și denumirea volumului. Transcriem doar primele două strofe din poemul „Între două ape” pătruns de nostalgie și tristețe.

Curge Nistrul lin la vale
Cu izvoare din Carpați.
Curge Nistrul plin de jale
Că desparte frați de frați.

Curge Prutul lin la vale
Cu izvoare din Carpați.
Curge Prutul plin de jale
Că desparte frați de frați.

Patria, plaiul natal, graiul matern, tricolorul, pragul casei părintești, strugurii din vii, chipul Mamei și al Tatălui, femeia dragă, înaintașii, profesorii, vocea naiului, pacea, singurătatea, fidelitatea, pandemia, trecerea ireversibilă a timpului, dar și imaginea cutremurătoare a sârmei ghimpate sunt temele recente-i culegeri de versuri. Recurgem în mod arbitrar la câteva scurte ilustrări care denotă viziuni și simțiri aparte, „conotații ironice fine” (T. Palladi), „versificări cantabile” (N. Rusu), „mesaj educativ-cognitiv” (I. Anton).

Nu a fost, nici nu va fi
Un cântar ce-ar cântări,
Măsură de-a măsura
Dragostea de Țara mea.

DIALOG CU MAREA BALTICĂ

O, mare-mare-mare,
Aruncă-mi chihlimbar
Să-l pun în poezie -
Măreț și unic dar.

Iar marea îmi răspunde
Cu glasul ei etern:
— Să cauți chihlimbarul
În graiul tău matern!

**STRUGURI
(fragment)**

Struguri negri, sclipitori,
V-aș culege de prin vie,
Pentru ca și poezia
Să miroase-a must și flori.

O, dragoste. Pe unde ești? Departe ?
Sunt gata să te-aștept până la moarte !

Dacă în cărțile cu creație versificată predomină expunerea comică, hazlie, în volumul „Întâmplări din viața scriitorilor”, diapazonul stilistic consună cu felul de a fi

al protagoniștilor și, în linii mari, cu natura destinului lor. Despre Pavel Boțu, Em. Bucov, Aurel Ciocanu, L. Damian și I. Druță se narează într-o tonalitate moderată, reținută, pe când în expunerea întâmplărilor cu Aureliu Busuioc, P. Cărare, N. Costenco, L. Deleanu, N. Esinencu, Vera Malev, Aureliu Scobioală, Efim Tarlapam, Gh. Urschi sunt intercalate adeseori gluma, fraza hazlie, filonul umoristic.

Încheie volumul un album foto „De la mic la mare”, „Crâmpie din viața personală” picurate cu câteva note dramatice, dar alimentate mai mult cu întâmplări poznașe. Biobibliografia „Titus Știrbu” e menținută în stil auster, iar postfața „Comoara lui Titus Știrbu” e ticluită cu delicatețe de jurnalistul Liviu Belâi care ne atrage atenția că întâmplările în discuție „se cereau de mai multă vreme adunate, în cel puțin, o Carte (...)”,

ca să le cunoască și alții”. Ne asociem cu plăcere acestor afirmații și îi îndemnăm pe cititori să se aplece asupra cărților scrise de Titus Știrbu. Cu siguranță, nu vor regreta, dimpotrivă — vor trăi satisfacții deosebite, se vor îmbogăți spiritual.

La mulți ani, dragă Titus, și la noi izbânzi creatoare !

Dumitru Apetri,
optzecistul de ieri

Irina Nechit, om al cărții și al bibliotecii

La Centrul Academic Internațional *Eminescu*, în miez de vară, e mare forfotă cu programul *PROVO-CAREA VERII*, ediția a IV-a, care se apropie de sfârșit. În data de 20 iulie luna lui cuptor, scriitoarea Irina Nechit harnică și talentată, laureată a mai multor premii, a avut o întâlnire cu grupul de copii din ultimul tur. Directoarea Elena Dabija, împreună cu scriitorii Irina Nechit și Ivan Pilkin, le-a amintit copiilor o expresie frumoasă în versuri despre carte: intitulat „Bună ziua carte!": *Cartea-i*

mică, dar e plină / De căldură și lumină. / Orice literă din ea / Luminează ca o stea, / Cine-o ia și o citește / Sufletu-și îmbogățește! (Autor Gheorghe Ciocoi). La întrebarea *cine sunt acei care scriu cărțile, copiii au răspuns în cor: scriitorii!* Îndemnând copii să fie activi și să pună întrebări pe parcursul întâlnirii, Elena Dabija a oferit microfonul vicepreședintelui Uniunii Scriitorilor, Ivan Pilkin, care, salutând copiii, și-a exprimat bucuria că se află împreună cu ei aici în bibliotecă, alături de scriitoarea

RODICA CÎRJA,
BIBLIOTECARĂ,
CENTRUL ACADEMIC INTERNAȚIONAL *EMINESCU*

Irina Nechit. Domnia sa a informat copiii că Uniunea Scriitorilor organizează mai multe întâlniri cu cititorii și astăzi este una din aceste frumoase întâlniri. Cu brațele pline de cărți și desene realizate de nepoțica ei Teodora Vasiliu, scriitoarea a cap-

tat atenția copiilor timp de mai bine de o oră. Copiii răspunzând la salutul scriitoarei au spus în cor: *Bine ați venit la noi*. De la bun început invita le-a spus copiilor că sunt minunați și că fiecare din ei este centrul lumii, mărturisind că a început a scrie cărți pentru copii după ce a apărut nepoțica Teodora. *Altfel aș fi scris doar pentru maturi a subliniat ea. Sunt convinsă că fiecare copil este talentat a adăugat ea, nu este neapărat să fim geniali, dar este interesant să facem fiecare ce putem face, important este să încercăm. Principalul este să nu te temi și să nu te dai bătut, chiar dacă de la început ai greșit. Aceasta este și trăsătura de caracter a Zuzei, eroina cărții Trei zile cu Zuza*. Scriitoarea a adresat două întrebări copiilor: 1. *Care este darul vostru, adică harul, priceperea? și 2. Care este visul vostru cel mare, adică scopul?* Pe parcursul întâlnirii copiii au spus că le place să joace fotbal, să deseneze, să cânte etc. Despre visul lor au spus că doresc să devină pictori talentați, cântăreți, fotbaliști, pedagogi și altele. Andreea Roșca, Vadim Bezdîga, Sofia Butnaru au citit și au recitat pe de rost câte o poezie din cartea *Covorul cu bujori*. Scriitoarea i-a provocat la un joc de creație. Le-a dat o foaie și i-a rugat pe fiecare să scrie câte un cuvânt sau două fiecare de sus în jos. La sfârșit s-au citit toate cuvintele și a ieșit o poezie distractivă și hazlie. Un moment de asemenea hazliu al întâlnirii a fost proba cu ghicitori-le. La ghicitoarea: *În pădure m-am născut, / În pădure am crescut, / Din pădure m-au adus, / Să păzesc casa*

m-au pus au fost mai multe răspunsuri: *era lup, dar l-au făcut câine*; *copacul și ultimul răspuns corect gârdu*. La ghicitoarea *Am două fete, / Care poartă salbe. / Mereu se gonesc / Și nu se întâlnesc* copii au dat răspunsuri și mai trăsnite: mai întâi luna și soarele, apoi câinele și pisica, apoi pisica și șoarecele, în final autoarea spunându-le răspunsul corect-ziua și noaptea. Un moment interesant a fost analiza la câteva desene realizate de nepoțica ei. Unul din ele reprezentând *Biserica din lemn*, de lângă Grădina Botanică unde se află și Muzeul Satului. Al doilea desen prezenta un lan de grâu de culoare galbenă, unde erau un băiat și o fetiță în haine naționale ucrainene. Iar de asupra- cerul albastru, cu câțiva nori și într-o parte, o dără neagră de fum, semn al războiului din Ucraina, atacată mișelește de către Imperiul Rus. Astfel tânăra pictoriță și-a exprimat solidaritatea cu poporul ucrainean, condamnând războiul. Desenele au fost analizate de către copii, ajutați de cei vârstnici prezenți în sală.

Ora de întâlnire a scriitoarei cu copiii a trecut repede, autoarea mai multor cărți pentru copii, povestindu-le, dialogând cu ei și citindu-le poezii și fragmente de proză și ghicitori. Poeziile erau citite din cartea *Covorul cu bujori*, apărută la Editura *Prut Internațional*, 2020, iar fragmentele de proză, din cartea *Trei zile cu ZUZA*, apărută la Editura *Univers Educațional*, 2021. Ambele cărți sunt ilustrate de Teodora Vasiliu, nepoata scriitoarei. Copiii, pregătiți și îndrumați de angajații Centrului Aca-

mic Internațional *Eminescu*, au fost activi și ingenioși, unii din ei — Sofia Butnaru și Vadim Bezdîga — la sfârșit au primit cărți cu autograf de la autoare.

Amintim că întâlnirea a avut loc în cadrul Proiectului *SCRIITORII PENTRU CAPITALĂ, CAPITALA PENTRU SCRITORII*, organizat de către Uniunea Scriitorilor din Moldova, Biblioteca Municipală *B.P. Hasdeu* și Direcția Culturală a Consiliului Municipal Chișinău. Startul acestui proiect a fost dat de către vicepreședintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, Ivan Pilkin, pe post de coordonator al acestui proiect, la 20 mai curent, tot la Centrul Academic Internațional *Eminescu*. Atunci a avut loc un simpozion literar, avându-l în calitate de protagonist pe academicianul Mihai Cimpoi. Evenimentul cultural de anvergură s-a desfășurat pe marginea volumelor de eseuri *Eminescu, lumea valorilor și noi, postmodernii și Eminescu și ideea europeană*, două dintre cărțile distinsului eminescolog și filosof al culturii, apărute în ultima vreme. Mai urmează și alte asemenea întâlniri cu scriitori valoroși din Republica Moldova.

La finalul întâlnirii autoarea Irina Nechit a dăruit Centrului Academic Internațional *Eminescu* cartea *Masa de sărbătoare*, apărută la Editura *Cartea Românească*, 2020, scriind cu amabilitate următorul autograf: *Centrului Academic Internațional Mihai Eminescu, o masă cu poeme, în speranța că ne vom mai întâlni și vom citi! Irina Nechit. 20.07.2022.*

LUDMILA OUȘ, DIRECTOR BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „EUGENIU COȘERIU” BĂLȚI

Istorie de succes la Biblioteca Municipală Eugeniu Coșeriu Bălți — primul Centru din Republica Moldova unde își dau întâlnire minoritățile etnice

În perioada aprilie 2020 — iunie 2022, 12 lucrători ai domeniului culturii din mun. Bălți (Republica Moldova) și jud. Botoșani (România), cu sprijinul Uniunii Europene, au implementat Proiectul „Centrul Cultural Transfrontalier Multiethnic”, 2.1/SOFT.70, finanțat prin Programul Operațional Comun România-Rep. Moldova 2014—2020. În mun. Bălți, Proiectul a fost implementat de către trei bibliotecari ai Bibliotecii Municipale *Eugeniu Coșeriu* Bălți și doi angajați ai Direcției Cultură a Primăriei mun. Bălți, care au facilitat procesul

de interacțiune a 555 de persoane — reprezentanți ai grupurilor etnice din municipiu prin participarea acestora la diverse activități de valorificare și promovare a culturii, tradițiilor, istoriei și obiceiurilor acestora.

Municipiul Bălți este o localitate multiethnică. Alături de populația băștinașă, în capitala de nord a Republicii Moldova mai locuiesc romi, ucrainenii, ruși, găgăuzi, bulgari, ciuvași, armeni, evrei, nemți, georgieni, polonezi, unguri și alte etnii, aceștia reprezentând 42,8% din comunitatea totală. Din totalitatea de

etnii conlocuitoare în mun. Bălți, două etnii sunt mai numeroase — ucrainenii și rușii. Astfel, ucrainenii constituie 17,3% din comunitate, iar rușii — 15,3%. Aceste două etnii, pe parcursul veacurilor, s-au dezvoltat de rând cu populația băștinașă, păstrându-și cultura, tradițiile, istoria și obiceiurile. Pe de altă parte, etniile mai puțin numeroase, deși au apărut în mun. Bălți de mai mult timp, mai puțin și-au dezvoltat cultura, tradițiile, istoria și obiceiurile, acestea riscând să dispară și să-și piardă din specificul lor cultural. Totodată, comunitățile etnice, fie ele numeroase sau mai puțin numeroase, foarte puțin interacționează între ele.

Biblioteca Municipală *Eugeniu Coșeriu* Bălți are o experiență bogată de organizare a diverselor evenimente culturale, inclusiv cu participarea comunităților etnice din mun. Bălți. În timpul unora dintre acestea, s-a observat că membrii comunităților etnice doresc să fie implicați în activități comune, unde să socializeze

și să se informeze despre specificul fiecărei etnii. Totodată, aceștia, nu o singură dată, s-au exprimat referitor la necesitatea organizării sistematice a întâlnirilor, solicitând chiar și prezența, în spațiile Bibliotecii, a unei săli care să funcționeze în scopul socializării și promovării etniilor.

În contextul situației date, a fost binevenită propunerea Bibliotecii Județene M. Eminescu din Botoșani de a crea un parteneriat în vederea aplicării și implementării unei idei de proiect, problema descrisă anterior fiind depistată și în județul Botoșani. Accentul a fost pus pe crearea, în ambele localități, a câte un Centru Cultural Transfrontalier Multiethnic, unde să organizeze câte un festival cultural, un workshop, laboratoare digital-creative, laboratoare teatrale, cluburi de lectură, editarea unei bro-

tia, conștientizând faptul că o cultură poate avea viață doar atunci când este promovată, când este susținută și când se dezvoltă ca un tot întreg al unei comunități, și-au promovat cele mai frumoase realizări și experiențe ce țin de istoria lor, personali-

a bucatelor tradiționale ale etniilor, ateliere de promovare a prieteniei dintre popoare și expoziții de promovare a colecției de carte a Bibliotecii cu referire la etnii. Totodată, menționăm și implicarea Centrului Cultural Transfrontalier Multiethnic în Proiectul Internațional *Citim împreună fără frontiere*, fiind organizate 15 activități de citire cu voce tare și ateliere de creație pentru copiii refugiați din Ucraina.

Deși Proiectul Centrul Cultural Transfrontalier Multiethnic s-a încheiat în data de 24 iunie 2022, Centrul creat în incinta Bibliotecii Municipale Eugeniu Coșeriu Băli continuă să activeze spre beneficiul comunităților etnice din mun. Bălți, organizând evenimente de amploare cu și pentru comunitățile etnice bălțene, evenimente care, după cum menționează Diana Ignatenco, reprezentant al comunității ucrainenilor din mun. Bălți: ... *trăiesc acele obiective nobile care au drept scop păstrarea și transferarea culturilor noastre către generația mai tânără.*

șuri care să surprindă specificul etniilor și realizarea unui site comun, care să asigure transparența și care să permită promovarea etniilor din cele două comunități și a activităților Centrului Cultural Transfrontalier Multiethnic ș.a.

În mun. Bălți, Centrul Cultural Transfrontalier Multiethnic și-a deschis larg ușile în data de 23 septembrie 2021. Odată apărut, acest Centru a devenit un loc de întâlnire, comunicare, socializare și promovare a valorilor culturale a etniilor conviețuitoare în mun. Bălți. Este îmbucurător faptul că, pe perioada implementării proiectului, fiind organizate 22 de activități, a fost depășită cifra preconizată de 75 de persoane-beneficiare ale proiectului, aceasta ajungând la 505. Astfel, aceș-

tățile care s-au manifestat în diverse ramuri ale cunoașterii, istoria costumului național; au avut parte de ateliere de creare a unor filmulețe ce promovează costumele și portul național, master class-uri de promovare

**„Limba română este
un dat destinal prin
care ne-am afirmat ca
un popor cu conștiință
de sine, ca un popor
făuritor de istorie“**

**Un interviu de Raia ROGAC
cu acad. Mihai Cimpoi**

Raia Rogac: *Domnule academician, sunteți în ajunul unui frumos jubileu, pentru care ați cules roade timp de opt decenii, începând cu realizările din școală. Primul strigăt la naștere a fost unul de mare bucurie că v-ați născut în România Mare...*

Mihai Cimpoi: Sentimentul cel mai înălțător și formator de individualitate îi asigurător de certitudine că faci parte dintr-o comunitate, dintr-un neam, dintr-o istorie, dintr-o limbă ce-ți rostește ființa (esențial în sensul lui Heidegger) este sentimentul Patriei. Pe celălalt palier — sentimentul cel mai negativist — sentimentul cel mai neantizator este cel al pierderii Patriei, fapt care m-a determinat să aleg ca motto pentru *Istoria deschisă a literaturii române din Basarabia*, tulburătoarele versuri ale lui Ovidiu — exilatul pe meleagurile noastre scitice: „Când mi-am pierdut eu țara, atunci mi-a fost peirea, /Atunci mi-a fost și moartea dintâi și cea mai grea“...

R.R.: *Atunci strigătul de bucurie a fost din partea tatălui Ilie și al mamei Ana că li s-a născut un moștenitor care, cu regret, n-a moștenit România Mare decât pe foarte scurt timp...*

M.C.: ... despre care am aflat mult mai târziu, tot așteptând de aproape opt decenii să se repete istoria în acest sens.

R.R.: *Un strigăt conștient și adevărat de bucurie a fost însă când ați descoperit Cartea...*

M.C.: Întâlnirea mea cu Cartea a fost una destinală, profund existențială. În intimitate cu ea, în timp de noapte, căci fiu de țărani fiind, ziua eram pus la muncile casei și ale câmpului, trebuia să citesc la lumina aproape oarbă a lămpii de gaz, după război gazul fiind și foarte scump, fapt care stârnea o notă de supărare a mamei, nu și a tatei, care avea o convingere fermă că-mi este hărăzit să fiu un „veșnic student“. Am fost mereu provocat să definesc ce este Cartea, dar nu am putut răspunde decât în mod banal că este un prieten (cel mai fidel bineînțeles). Din definiția pe care o dădea freneticul Hugo: „Les livres sont des amis froids et sués“, în traducere ar fi așa: „cărțile sunt prieteni reci și siguri“;

mi-aș permite să scot „rece“ și să-l înlocuiesc cu „cald“. Nu-mi contabilizez cartea, vorba lui Andrei Strâmbanu, care mi-a făcut un portret scriitoricesc original, spunând că ele(cărțile) cad ca nucile din pom...

R.R.: ... când se „coc“ bine...

M.C.: Cred însă că numărul lor se apropie de o sută...

R.R.: *Cum s-a numit prima carte pe care ați ținut-o în mână?*

M.C.: Biblia — Cartea Cărților, pe care tatăl meu o citea duminicile. Era un exemplar misterios, cu obișnuita hârtie velină cu marginile foilor spoite cu vopsea roșie și cu caractere latine, pe atunci tabuizate.

R.R.: *Vorbiți-ne despre părinții care v-au dat viață și „cei șapte ani de acasă“. Mama dumneavoastră și-a lăsat amprenta personalității în crearea covoarelor, dumneavoastră ați dat libertate gândurilor întru fințarea operelor inedite, unicat... De la tatăl Ilie Românul ați preluat harul povestitului, disciplina, bunătatea, hărnicia, iar de la mama — firea creativă și artistică. Familia dumneavoastră a avut un mare noroc că n-a fost deportată în noaptea cu bocete din cinci spre șase iulie 1949; o rudă, copiind listele, a scos numele Cimpoi din acestea...*

M.C.: Părinții mei erau oameni cu căpătâi, vechi răzeși și „gospodari unul ca unul“, fiindcă și humuleștenii lui Ion Creangă (și mă bucură că Eugen Simion cu puterea lui disociativă excepțională a intuit în firea mea viță răzășească), erau înzestrați, ca și Ilie Moromete al lui Preda, cu un neconcesiv spirit independent, mama, neadmițând ca cineva să intervină în alegerea motivelor la covoare, iar tatăl meu neadmițând ca cineva să intervină în modul lui de a gospodări. Spuneam și altădată că purta un buzunar de ținte și un ciocan, reparând din mers unde ceva era stricat, săvârșind parcă acea reparație eternă a zidului, de care vorbea parabolic Carl Sandburg. Ceea ce observ acum de la distanță este faptul că întotdeauna căutau să vorbească frumos, să pună oarecare culoare în vorbire și să o presoare cu childuri (precum proceda și bunica mea Eugenia, care trecea drept „înțeleapta satului“). Tatăl meu, care avea 2,5

hectare (în timp ce alții aveau câte patru, obținute la împroprietărirea din 1922) într-adevăr a figurat în lista celor care urmau să fie deportați, dar cumnatul meu ce a transcris lista NKVD-ului, l-a omis și, astfel, ne-a schimbat destinul. Lumea arhetipală a satului e axată pe un simț înăscut al ordinii și măsurii, ce se ascunde în însăși orânduiala lumii și a lucrurilor, răspunzând parcă adagiului antic horatian — *Est modus in rebus*. Acest respect al ordinii, de esență providențială, tatăl meu îl dovedea prin însuși felul de a-și aranja uneltele de lucru, într-un fel știut numai de el, iar mama prin stricta urmare a calendarului sărbătorilor.

R.R.: *E potrivit în acest context să vă amintiți și de profesorii din școală care v-au marcat destinul...*

M.C.: Doi profesori de română, Parfenie Guțu, român de prin nordul Bucovinei și Tatiana Calalb (Ciornâi) mi-au cultivat pasiunea pentru literatura română, îndemnându-mă să recit *Luceafărul* la olimpiada rațională din Lipcani, fapt care a adus școlii din Larga locul I (ca să vedeți, chiar în acele condiții de înstrăinare de valorile noastre un elev care a recitat integral poemul-coronar al lui Eminescu a câștigat aprecierea cea mai înaltă a juriului.) Unul dintre profesori mi-a fost istoricul Vasile Gajos, care la lecțiile sale ne povestea despre *Mizerabilii* lui Hugo și care scria și versuri.

R.R.: *La Universitate, recunoștința, mă gândesc că se îndreaptă către Nicolae Corlăteanu, care poate e primul pe lista formatorilor...*

M.C.: Am admirat erudiția lui Nicolae Corlăteanu, dar nu am lipsit de la nicio prelegere a lui Anatol Ciobanu, care vorbea despre clasicii noștri, deși era lingvist *stricto sensu* și de la Cursul Special „Eminescu“ al lui Ion Osadenco, bine pregătit în materie, excelent recitator și deosebit de spiritual în relatarea întâmplărilor anecdotice „de ale decanatului“. Deși fusese înlăturat de la Universitate, Vasile Coroban mi-a fost un adevărat părinte spiritual în ale criticii, citindu-mi cu creionul toate manuscrisele, încurajându-mă și apreciindu-mă.

R.R.: *Îndemnul de a face critică literară vine de la Grigore Vieru, după ce v-a criticat puțin în revista „Nistru”. Prima carte, pe care ați editat-o — „botezul literar al dumneavoastră”, este dedicată scriiturii viere-ne, intitulată „Grigore Vieru, poetul arhetipurilor”, apărută în 1968, dar care a cunoscut mai multe ediții, fiind revăzută și completată. De altfel, cea mai generoasă, sugestivă și complexă referință este cea a lui Grigore Vieru, care a spus: „...de la B.P. Hașdeu încoace n-am mai avut asemenea personalități ca Mihai Cimpoi”.*

M.C.: De la acest fapt anecdotic trebuie să mergem la acea intimitate în relația cu Cartea, care este un prilej de desfătare estetică, derivând din afirmația cronicarului Miron Costin: „că nu ieste alta și mai frumoasă, și mai de folos în toată viața omului zăbavă, decât cetitul cărților.” Să admitem acest fapt ca semnificație deosebită prin reacția deosebită a lui Grigore Vieru la versurile mele (de altfel am scris versuri tot timpul, având acest hobby, mai ales epigrame, fiind inclus chiar în reputele volume antologice. Îndemnul, absolut inexplicabil, vine de la o încercare de a scrie recenzii la cărți, precum vedeam că apar în periodice. Prima mea recenzie, total negativă, am scris-o la volumul de poezii *Balada nukului* de Petre Darienco, trimițând-o la *Moldova socialistă*, unde nici nu bănuiam că la acea oră poetul era redactor-șef. Nu s-a supărat. L-a trimis mai târziu pe Ion Bolduma, care colabora la ziar, să se clarifice ce e cu *învățătorul ăsta bătrân*, care scrie într-o limbă românească de salon (așa eram taxat în redacție) și mi-a și publicat o recenzie la o carte cu Valentin Roșca. Orice debut, cred, este o biografemă importantă în cazul celui care se consacră scrișului și culturii.

R.R.: *Sunt mai multe motivații pentru a realiza această convorbire de suflet. Ucatele sunt mândria dumneavoastră îndreptățită, însemne de pe un imaginar blazon Mihai Cimpoi. Unul din cele mai importante este Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” din Chișinău, președinte fondator al căruia sunteți*

din 2000 și căruia i-ați dăruit întreaga colecție de carte Eminescu, cu peste 1000 de volume și alte materiale de inventar. Ce ne puteți spune despre CAIE în anul jubiliar?

M.C.: Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”, fondat în anul 2000, cu ocazia celei de-a 150-a aniversări de la nașterea marelui poet, cu sprijinul lui Serafim Urecheanu, primarul de atunci, fiind absolut binefăcător, corespunde într-un totu statului și denumirii. Este un aeopag al eminescologilor din întreaga lume, prilej de a afla ce se face într-un mai buna și dreapta cinstire a celui care ne reprezintă temeinic în dialogul valoric cu Europa și Lumea.

R.R.: *Cu titlul de unicat este și „Congresul Mondial al Eminescologilor”, autorul și realizatorul căruia sunteți din 2012, prilej de aniversare a unui deceniu (chiar și în timpul pandemiei a avut loc CME, on-line. Cum se va desfășura ediția curentă, ce oaspeți deosebiți vor participa?*

M.C.: Genericul ediției din anul acesta este „Eminescu și provocările timpului nostru”. Vom discuta despre război și „eterna pace” kantiană (așa cum le înțelegea autorul lui *Memento mori* și ziaristul de la *Timpu*), despre ideea europeană, destinul valorilor, despre Eminescu și exilul românesc (în demersul unor antologii, precum studiile Mihalei Albu și Adrian Dinu Rachieru, despre noile ediții eminesciene. Congresul îl va deschide Theodor Codreanu, devenit recent membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei cu o incitantă comunicare „Eminescu și schimbările de paradigme ontologice și estetice” și cu lansarea cărții profesorului Adrian Dinu Rachieru *Politică și canon literar*. Avem în program comunicări despre receptarea lui Eminescu în alte arealuri culturale, ținute de Serghei Lucikanin (Ucraina), Gisele Vanhese (Italia), Michele Matusch (Germania), Estelle Varlet (Franța), Mario Castro Navarette (Chile), Adrian Sahlean și h Damian (SUA). Se va vernisa și o originală panoramă filatelică a lui Constantin Ciobanu, la care vor fi prezenți și cunoscuți filателиști din România. În felul acesta, se adeverește spu-

sa autoreferențială din Scrisoarea I: „În mine bate inima lumii”. O lume, agitată, bătuită de crize și războaie, care a inversat scara valorilor, amestecându-le, așa cum avertiza poetul în publicistica sa pe cale autentică, absolută, departe de cea neautentică, relativă. Max Scholar recunoaște că scara valorilor s-a întors cu susul în jos, în timpurile noastre.

R.R.: *Tot anul acesta se împlinesc trei decenii de când sunteți membru titular al AȘM, un nou prilej de sărbătoare, dar și, spuneam mai sus, și opt decenii de viață și activitate...*

M.C.: Sinusoida relațiilor mele cu Academia a fost capricioasă, înregistrând totală neacceptare (în ciuda stăruințelor depuse pe vremuri de Andrei Lupan și Ion Druță, o acceptare forțată, să-i zic așa), după ce am fost ales, în 1991, mai întâi ca membru de onoare al Academiei Române, apoi a alegerii mele în fruntea Institutului de Limbă și Literatură (fapt nerecunoscut de autorități). Acum momentul sărbătoresc e umbrat de neinspirata reformă a comasării universităților și lichidarea (prin absorbție) a institutelor de cercetare, care au aparținut Academiei. Institutul de Filologie Română „B.P. Hașdeu”, prin hotărâre precipitată și nechibzuită, urmează să fie trecut la Universitatea de Stat din Moldova, care nu are la ora aceasta o facultate de filologie română. Este, după părerea mea, primul pas greșit în această direcție. „Nu are, însă, nicio șansă, spunea Eminescu, reforma făcută dinafară”.

R.R.: *Ce ne mai puteți spune la capitolul „Aniversări și unicate...”?*

M.C.: Aniversăm, iarăși sub o aură de tristețe existențială, împlinirea a 74 de ani de la nașterea Poetului și Omului Cetății Nicolae Dabija printr-un duplex cu Iașiul (Primăria și Editura „Princeps Multimedia” a soților Daniel și Filomena Corbu) și împlinirea a 65 de ani de la înființarea Institutului de Filologie Română „B.P. Hașdeu” cu un simpozion internațional. Pentru a doua oară, la Costești, la ediția a XI-a a Congresului Mondial al Eminescologilor, se va asocia Festivalul Național al Epigramei și Fabulei „Donici, cuib de-nțelepciune”, cu genericul „Eterna pace”.

R.R.: *Câte cărți noi vor completa colecția Mihai Cimpoi în toamna aceasta? Sper că veți avea nu o singură surpriză...*

M.C.: Sunt în curs de pregătire, dublate și de o ediție italiană, studiile mele „Dante și sinea culturii românești”, în care demonstrez că Dante a adus la noi spiritul modernității și conceptul de om interior (omologat cu Homo Poeticus, Homo Naturalis, Homo Sapiens și „Leopardi: drum neted și drum labirintic”, în care propun o nouă perspectivă estetică asupra autorului Ginestrei și Cânturilor (ca poet de natură existențială, care întinde un arc voltaic de la „omul interior” al lui Dante la cercetarea „propriei inimi”, de care vorbea în cazul romanticului de la Recanati, ilustrul critic Francesco de Sanctus). Aștept și noua ediție a volumului „Grigore Vieru, poetul arhetipurilor” și a studiului, adus la zi *Creangă, mântuirea prin răs* (în care prezint un altfel de Creangă tragic). Astfel îmi reconfirm, cred, încercarea (în franceză „essai” înseamnă „încercare”) de a axa fiecare carte pe un mod de abordare nou, ca un declic hermeneutic surprinzător, dictat de noile imperative exegetice.

R.R.: *În critica literară nu ați deviat de la linia maioreșciană și călinesciană, aprofundând și completând acest tezaur de aur. Spuneți o dată că știți pe dinafară întreg capitolul despre Mihai Eminescu din „Istoria literaturii de la origini până în prezent” de George Călinescu, l-ați putea restabili în caz de nevoie, sută la sută... Acum, sunteți sigur că memoria nu v-ar trăda în acest sens?*

M.C.: Chiar dacă nu aș putea reproduce punctual întregul text, cred că mi-ar reuși rezumarea liniamentelor esențiale ale demonstrației „divinului critic”. Repet: sunt critici, sunt critici eminenți, cum este Călinescu. Critica este — zicem azi — metaliteratură, confirmându-i dublul statut de știință și artă beletristică, iar criticului literar calitatea de artist al cuvântului și pe care Roland Barthes îl denumea cu un pic de rezervă „umilul servitor” în raport cu „superbul creator”.

R.R.: *Un creator chiar și la o sută de ani are proiecte pentru viitorul apropiat, chiar și de perspectivă. Ce își dorește acad. Mihai Cimpoi să mai realizeze încurând și mai apoi?*

M.C.: Aluzia e transparentă...

R.R.: *Da, vă doresc să ajungeți și la peste o sută de ani, cu aceiași poftă de cercetare și de scriere, cu același spirit optimist, cu nesecatul izvor de umor în diverse situații. Anticipez și vă spun de pe acum „La mulți și rodnici ani, cu sănătate și speranță!”.*

M.C.: Stă acum pe masa mea un manuscris despre Nietzsche și un jurnal de carantină, intitulat “A la Camus (și cu Camus), singurătatea furată”, în care am căutat să înving frica, singurătatea metafizică și cea reală, jurnalieră.

R.R.: *Aș vrea să vă întreb dacă ați apucat să prindeți cu ochii Abecedarul, primul în limba noastră cea română, alcătuit de mitropolitul Gurie Grosu? Poate tatăl dumneavoastră, cel din Botoșani, a învățat din acel prim manual? Poate chiar dumneavoastră ați „gângurit” primele litere și silabe în grafie latină din acel Abecedar, poate de aici a pornit nețărmuita dumneavoastră dragoste față de limba mamei și a a tatei, care română a fost și va fi...*

M.C.: Cunosco opera lui Gurie Grosu, nu sunt sigur că tatăl meu a învățat după Abecedarul său, dar ținea minte absolut toate textele din manualele din școala primară, singura pe care a făcut-o, și cele mai reprezentative piese din Teatrul Popular. Abecedarul este, esențialmente, o enciclopedie în miniatură pe înțelesul celui mic (*ad usum delphini*), o primă carte de învățătură, o garanție adaptată la primul efort de cunoaștere a omului, simbolizat prin litere și cifre. Grigore Vieru a demonstrat cu talent și cu sufletul candid de copil cu care a fost înzestrat, că un Abecedar nu trebuie conceput ca un manual didactic de rutină, că trebuie să fie o operă literară *sui generis*.

R.R.: *Pe lângă alte preocupări ale dumneavoastră, în paralel, a fost și cea de protector al limbii române, poate de aceea mi-am amintit acum de o amplă recenzie a lui Mihai Neagu Basarab la cartea lui Ioan-Aurel*

Pop „Veghea asupra limbii române”, de care am rămas impresionată. Voi încerca să caut în librării sau la biblioteci această carte pentru a o citi integral, vreau însă aici și acum să prezint un succint citat din primul capitol al cărții amintite, intitulat „Elogiul limbii române”, în care președintele Academiei Române menționează următoarele: „Limba română este efigia cea mai pregnantă a românilor. Limba este ca un organism viu, care se naște, crește, se dezvoltă, îmbătrânește și moare odată cu poporul care a creat-o și căruia i-a servit ca mijloc de comunicare. Nu poți fi român, dacă nu vorbești românește.” În continuare întrebarea, ultimă: Ce putem face ca o parte rătăcită dintre moldovenii noștri care afirmă că vorbesc „limba moldovenească”, limbă care în realitate nu există, să recunoscă, să îndrăgească și să vorbească cu mândrie limba română? Pentru că „Limba noastră-i limbă sfântă”, a afirmat poetul martir, preotul Alexe Mateevici, vers cu care începe capitolul „Apărarea limbii române” a cărții lui Ioan-Aurel Pop „Veghea asupra limbii române”...

M.C.: Repet ceea ce am afirmat — polemic, în texte programatice, interviuri: „nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră” (afirmație eminesciană), „limba este casa ființei noastre” (afirmație heideggeriană. Eminescu zice și mai inspirat: sanctuar).

R.R.: *Și mai aproape de noi, Nichita Stănescu, inspirat și el, a spus: „limba română este Patria mea”...*

M.C.: Limba română este un dat dinainte, destinal, prin care ne-am afirmat — hegelian — ca un popor cu conștiință de sine, ca un popor făuritor de istorie. Dușmanii, cotropitorii care ne-au „mancurtizat” și ne-am îndepărtat de matricea stilistică ce ne este specifică și au interzis folosirea ei până și în biserică, au știut că ea înfățișează în chip de veșmânt sonor limba noastră românească.

R.R.: *Calde și neprețuite felicitări cu ocazia principalului jubileu, dar și a celorlalte aniversări, sănătate, prosperitate, inspirație. Vă mulțumesc mult pentru acest amplu dialog pe care mi l-ați acordat cu multă amabilitate.*

Flori cusute pe ie

Raionul Ștefan Vodă a fost, preț de patru zile o gazdă generoasă în care tradiția portului popular se păstrează cu sfințenie, organizând numeroase evenimente culturale — artistice, sociale și educative în diverse localități și spații. Astfel, ediția din acest an a fost dedicată promovării Dosarului *Arta Cămășii cu altiță — element de identitate culturală în Republica Moldova și România*, depus pentru înscriere în Lista reprezentativă a elementelor de patrimoniu cultural imaterial a umanității UNESCO.

În perioada 22—26 iunie 2022 din dragoste și prețuire pentru neamul și tradiția strămoșească, indife-

rent de vârstă, localnicii au îmbrăcat straiile autohtone și bluză tradițională brodată mai modernă dovedind valoarea oamenilor din sate (mai cu seamă a femeii, cea care a creat de-a lungul timpului adevărate capodopere la lumina opaițului, în iernile lungi) că au devenit mai puternici ca oricând. Tradițiile fiecărui sat din raion au fost frumos valorificate prin portul popular de către instituțiile de cultură și nu numai:

— bibliotecile publice teritoriale au axat /direcționat atenția publicului utilizator spre expozițiile: *Costumul popular din povești și basme; Trezaur istoric-portul popular; Găteala capului; Lada din pod* (Ștefan Vodă,

VALENTINA UȚA,
ȘEFA DCTST

Alava, Cioburciu, Căplani, Olănești, Slobozia, Ștefănești, Râscăieții Noi, Popeasca, Antonești);

— muzeele prin vernisarea colecțiilor de pălării și broboade — spectacole folclorice: *Aseară ți-am luat basma...* (Talmază, Crocmaz, Căplani, Râscăieți, Carahasani);

— de către centrele de artizanat au fost organizate târguri/ateliere de creație, ateliere educative, master-class ale meșterilor populari la croșetare, împletitură de păr, împletitul din aluat, pănuși, lozie, paie, ață, flori (Talmază, Tudora, Căplani, Crocmaz, Volintiri, Purcari, Râscăieți, Copceac, Ermoclia, Ștefan Vodă, Palanca);

— casele de cultură, muzeele și centrele de artizanat (Ștefan Vodă, Râscăieți, Crocmaz, Copceac, Talmază, Tudora, Volintiri, Carahasani, Ermoclia, Ștefănești, Olănești) au elaborat un traseu turistic cu genericul: *Frumosul port popular din satul meu / Călătoria semnelor în timp*, prezentând motivele tradiționale cel mai des utilizate în decorul portului popular și al covoarelor tradiționale, împreună cu semnificațiile specifice, nu au lipsit nici expozițiile de

fotografie: *Ia în chip și emoții; Opre cusute* (Ștefan Vodă, Lazo, Alava, Tudora, Purcari, Carahasani, Fește-lița).

O frumoasă și spectaculoasă sărbătoare raională a avut loc vineri, pe 24 iunie, de Ziua Universală a Iei, de Sânziene, la havuzul din parcul *Mihai Eminescu* din orașul Ștefan Vodă, unde reprezentanții fiecărei localități și-au etalat cu fală portul popular specific locului din care provin. Costumul tradițional a fost prezentat din mai multe aspecte, fiind evidențiate particularitățile și frumusețea lui în cadrul defileului: *Costumul Neamului* (piese îmbrăcate din lăzile de zestre) și *Costumul Modernitate* (ii/bluze/rochii/podoabe create de designeri autohtoni în stil etnofolcloric), și ale etniilor conlocuitoare, cunoașterea pieselor componente ale costumului, precum și promovarea portului popular fie scenic, fie îmbrăcat/purtat la sărbătorile de peste an, fiind urmăriti de sutele de participanți.

Mulțumim autorităților raionale și locale, că ne-au oferit prilejul întâlnirii cu Portul Popular fiind alături de noi la sărbătoare, participând în defileu (peste 20 de localități din raion, meșteri populari, direcții și secții ale Consiliului raional, servicii desconcentrate în teritoriu, Centrul de Încredere Ștefan Vodă, Centrul de creație pentru copii și adolescenți Ștefan Vodă, Școala de Arte *Maria Bieșu*, instituții de învățământ, pri-

mari, în total peste 250 de participanți).

Cu această ocazie, angajații Poliției de Frontieră, Direcția Regională Est Ștefan Vodă și-au schimbat pentru o zi uniforma de serviciu. Astfel, în punctele de trecere a frontierei Republicii Moldova (din raion), poliștii și polițistele au îmbrăcat IE

sau cămașa populară și i-au întâmpinat astfel pe toți cei care au sosit în țară, reușind și la defileul sus menționat.

Și angajații/funcționarii publici din cadrul Consiliului Raional (aparatură președintelui raionului, Direcția generală educație, Direcția economie și atragerea investițiilor, Direcția construcții, gospodărie comună și drumuri, Direcția finanțe, Direcția generală asistență socială și

protecția familiei, Direcția agricultură și alimentație) au sărbătorit IA, au venit la muncă îmbrăcați în ii și cămăși populare. Pe întreaga durată a evenimentului au participat activ la defileu, la susținerea spectacolului folcloric fiind alături la master clas, la confecționarea coronițelor din flori.

Mai mult, la un moment aveai impresia că ești angajatul unei orchestre simfonice a florilor, toți care defilau erau mândri (purtau buchete de câmp, de toate varietățile, coronițe împletite de flori magice).

Sărbătoarea raională a fost însoțită de recitaluri ale soliștilor și formațiilor folclorice de amatori, care au făcut centrul Capitalei Tineretului Ștefan Vodă să răsună de cântări din vatra satului cu hore moldovenești și dansuri țigănești.

Prin aceste evenimente culturale frumoase, colorate și spectaculoase ne propunem ca costumul popular să devină cu adevărat o carte de vizită, să revenim la aceste valori care ne promovează în lume.

Dosarul multinațional *Arta cămășii cu altiță — element de identitate culturală în România și Republica Moldova* a fost depus pentru înscriere în Lista reprezentativă a elementelor de patrimoniu cultural imaterial a umanității UNESCO, pe 29 martie 2021 și va fi evaluat la cea de-a 17-a sesiune a Comitetului Interguvernamental pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial din noiembrie/decembrie 2022.

DOINA COCOȚĂ

Sărbătoarea Cireșar de Burlănești

Muzică, bucate și distracție pe cinste la Sărbătoarea *Cireșar de Burlănești*, ediția 1.

*„Ne-am rătăcit în lumea mare
Uitând de sat și de părinți
Și numai soarele ne strigă:
S-au copt cireșii, hai, veniți.”*

Cireșar de Burlănești ediția 2022, un frumos eveniment cultural care a avut loc în comuna Burlănești r. Edineț, în data de 26 iunie, desfășurat cu mult fast, muzică și voie bună, bucate tradiționale, dar și o bogată expoziție a meșterilor populari din comună.

Organizată în primă ediție, localnicii spun că au ales anume *Cireșar*, deoarece asemenea activități nu au

mai avut loc prin partea locului. Iar ei și-au dorit să aibă o sărbătoare a lor, care să reunească an de an localități învecinate, iubitoare de frumos, pentru a păstra și transmite mai departe tezaurul cultural autentic din nordul Moldovei.

În cadrul evenimentului, au participat 7 localități din r. Edineț: Burlănești, Buzdugeni, Viișoara, Fetești, Brânzeni, Târnova și Cuconești Noi.

Oaspeții evenimentului au venit îmbrăcați în stil popular, creând o adevărată paradă a iei, drept omagiu adus sărbătorii din 24 iunie, pentru a promova și perpetua frumusețea cămășii naționale, ținând cont de motivele specifice fiecărei localități. Unii invitați, pentru a se încadra mai

bine în specificul sărbătorii, au venit la eveniment în căruțe frumos împodobite cu covoare moldovenești de o frumusețe aparte.

Activitatea a avut loc în livada de cireși care se află sub pădurea din localitate, un loc pitoresc și plin de farmec în apropierea Defileului Buzdugeni și Rezervației peisagistice *La Castel* — obiective turistice bine cunoscute în întreaga țară.

Gazda evenimentului a pregătit o frumoasă expoziție cu bucate tradiționale, ce îți făceau cu ochiul și îți lăsau gura apă, iar oaspeții la rândul lor nu au ezitat să le guste și să le aprecieze.

Un farmec aparte au oferit sărbătorii personajele principale — *Cireșel*

și *Cireșica* care, îmbrăcați în superbe costume de cireși, cu tentă tradițională, au întâmpinat invitații, iar pe tot parcursul activității au avut grijă de buna dispoziție a tuturor.

Evenimentul a debutat cu o scenă din povestea *La cireși* de Ion Creangă, jucată de către localnici, care au creat atmosferă de sărbătoare și bunăvoință și ne-au întors în anii copilăriei. Frumoasă este copilăria la sat trăită din plin și cu gust dulce de cireșe coapte.

În agenda evenimentului, pe lângă activitățile culturale — artistice, participanții au avut ocazia să se plimbe prin livada cu cireși, să participe la diverse activități distractive, jocuri, concursuri și desigur, să facă turul împrejurimilor cu căruța pentru a se bucura de locurile pitorești din zonă.

Muzica populară i-a adunat pe toți în horă. Așa cum se făcea pe vremuri, duminica, la joc prin sate. Frumoase și dragi sufletului sunt tradițiile noastre strămoșești ce se păstrează vii în inima fiecăruia, mai ales când la final publicul și participanții se delectează cu tradiționala mămăliguță și friptură cu brânză proaspătă de oi, preparată pe loc, la foc de gospodinele din sat, având un desert cu licăr de soare — cireșele.

Și nu a plecat nimeni de la eveniment fără ca să ia cu el punguța plină cu cireșe mășcate, dulci și gustoase pe care era inscripția: *Cel mai dulce Cireșar — 2022*.

Indiferent de timpuri și oameni, avem datoria morală de a trăi frumos și de a ne respecta rădăcinile din care ne tragem seva.

GALINA MORARU, SECȚIA RAIONALĂ CULTURĂ UNGHENI

Vița de vie

Tema de cercetare pentru colegii noștri în această perioadă e vița de vie, deci și amintirile tot de ea ne sunt legate ...

Nu știu cum e la alții, dar la noi, acasă, locul reuniunii neamului era în timpul lucrărilor în vie. Rudele și nu numai, știau că tata era de neîntrecut la făcut vinul (vestitul vin alb gustat de mulți), dar îngrijirea viei era pe seama mamei (prășitul, lăstăritul, culesul), pe când curățitul viei, îi revenea bunelului, Mihail Pascaru (de fapt, el era verișor cu bunelul Filip, dar deoarece buneii nu mai erau în viață, el a fost pentru noi, mult mai mult decât un bunel, fiind un om de o bunătate și cumsecădenie mai rar întâlnită), căci însăși bunelul spunea, „via răsplătește din plin, aceleași mâini la curățit, dacă le schimbi, tânjește“. Deci, anume la lucrările în vie auzeam întâmplări ori istorioare despre oamenii din sat, dar mai ales, despre buneii, pe care n-am avut norocul să-i cunosc.

Bunelul Mihail și cel din centru. 1966

Bunelul Mihail a luptat în Armata Română, și-și depăna amintirile împreună cu Ion Carabulea (căruțașul), care la fel a luptat de „partea românilor“ (mereu venea când era bunelul la noi), anume de la ei am aflat unele întâmplări, despre tătuca Grigore, care a nimerit „în plin“ la ruși ori despre moș Virian, fratele lui bunelul Filip, pe care bunelul Mihail l-a ajutat să fugă (el fiind arestat, deoarece a fost printre primii comuniști din sat), l-a trecut cu barca Prutul și a ajuns tocmai în

America, fără a mai reveni vreodată acasă, deși lăsase acasă soția și trei copilași și multe altele...

Dar azi e despre vie...

Anume, de la bunelul Mihail am învățat soiurile locale vechi de poamă ca: „o mie unu“ sau „coada rândunicii“, așa cum i se mai zice pe la Petrești, „tarasă“, „fârțarica“, „crasca“, „corniță“, „cuderca“, „fraga albă“, „fraga neagră“ și acum, parcă, aud vorba-i domoală și înceată: „Ei, vezi tufa asta mai răsărită și mai bogată în „jițe“, e „fârțarica“, ea face struguri rari, mărunți în „boghițe“ și tari în codițe și-i greu de-o cules, da-i tare bine s-o ai, căci anume ea, „ține jinul“ ca să nu se „oțetească“. Da iaca, tufa asta mai „slabă“ în „jițe“ e „tarasă“, cu gust „moale“, ea și vinului dă „molișuine“, dar și cu „mirosul“ cel mai puternic, ea dă gust și parfum vinului, dar și mari dureri de cap, dacă cinstești un pahar în plus, te doare capul două „zâle“, „lejiolul mănese“ (unica ocară pe care o zicea bunelul) de „fragă“. În viața lui n-a supărat pe nimeni, așa liniștit om a fost, dar a mai fost și un foarte iscusit hămurar, era unicul în sat, care făcea „căpăstre“, înfrumusețate cu flori din piei, erau întrebate și de căruțașii de prin raioanele vecine, dar despre această îndeletnicire, altă dată ...

ELENA DRUȚĂ, DIRECTOR BIBLIOTECA PUBLICĂ, S. INEȘTI, R. TELENEȘTI

„La sfat cu oamenii cărții”

Probabil că nu există zile mai fericite din copilărie, ca acelea petrecute citind o carte extraordinară.

MARCEL PROUST

Dar și mai fericite sunt aceste clipe minunate, când stai la sfat cu înșăși scriitorii — cei care ne colorează copilăria. Întâmpinați cu pâine și sare, după frumosul obicei moldovenesc, în cadrul Campaniei Naționale de Lectură *Citim împreună*, în săptămâna *Cărții și Lecturii pentru copii*,

în satul Inești, a avut loc o întâlnire de suflet cu scriitorii Iulian Filip și Irina Nechit. Sau adunat toți elevii claselor primare din IP Gimnaziul Inești, pentru a gusta din pâinea de la iepure, din colțunașii Dinei, și a călători cu păpușa Zuza, într-un spectacol de zile mari, în sala festivă a gimnaziului din localitatea noastră, prezentat de elevii clasei a III-a, organizat de diriginta Natalia Sîrbu și bibliotecara Elena Druță de la Biblioteca Publică. Acești copii din neamul lui Păcală prezenți la întâlni-

re: Paula Sîrbu, Ariana Șoltoian Cristina Popa, Marius Golovco, David Țurcan, Nicoleta Croitor, Daniel Negoită, Daniel Sîrbu, Teodor Sîrbu, Mi-rela Nicoară, Ion Melincescu, Olivian Druță, Vlada Druță, Ionela Mereuță au cântat, au recitat, povești și poezii au înscenat: *Dina Gospodina*, *Spicul și prietenii lui*, *Plăcințele cu mărar*. La poezia *Au vrut melcii să se bată* scriitorul le-a demonstrat copiilor măiestria actoricească, recitând-o înșăși autorul.

Date biografice despre Iulian Filip și Irina Nechit au prezentat: Constantin Sîrbu, Olivian Pasat, elevi din clasa a V-a, Damian Costișanu, Marius Druță, Ionela Melincescu, elevi din clasa a VII-a, Tatiana Dascal, Laurenția Maga, Alexandrina Bârsan, elevele clasei a IX-a și nu în ultimul rând cei care au întâmpinat oaspeții cu pâine și sare Mihaela Paladi și Denis Lungu. Activitatea s-a desfășurat interactiv, întrebări interesante, care făceau parte din scenariu au fost adresate scriitorului Iulian Filip, care le răspundea cu atâta sinceritate și înțelepciune, chiar dându-le sfaturi la alegerea profesiei. Iulian Filip a rămas încântat de programul artistic prezentat de copii, îndeosebi cântecul *La Sofia*. Au fost înscenate fragmente din cartea

Trei zile cu Zuza și anume: Decolarea și Țara extratereștrilor.

Emoții pozitive au trăit spectatoarii, când a povestit despre Zuza scriitoarea Irina Nechit. Cu câtă duioșie de bunică a vorbit despre lucrările nepoțiței sale Teodora Vasiliu, care fac parte din carte.

Cu un mesaj de bun venit și de mulțumire a venit managerul gazdă, dl Dumitru Sîrbu, directorul IP Gimnaziul Inești.

La întâlnire din rândul spectatorilor au fost prezenți și elevi din clasele mari, invitați speciali: Pavel Casian, șef Secție Cultură Tineret și Sport Telenești, mulțumind pentru invitație, fiind plăcut surprins despre prezentarea copiilor, publicul larg prezent în sală, Violeta Florean, specialist principal bibliotecă, colegi de la Biblioteca Publică Chișelnița, Eleonora Latu, bibliotecara Scorțeni Mariana Borș, de la Biblioteca Sărătenii Vechi — doamnele Natalia Bârlădeanu și Anastasia Popovici,

corpul didactic de la gimnaziu: Mereuță Renata, Croitor Sfetlana, Talpă Anastasia, Platon Victoria, Ana Plin-schi, Lazari Diana, Druță Vladimir. Mulțumim mult doamnelor Inga Platon, Zinaida Dica, Corcimari

prin faptul că de ani buni nu a fost nici un scriitor în sat, dar la 06 aprilie am avut fericita ocazie de a ne onora cu prezența doi scriitori: Iulian Filip și Irina Nechit. În final și scriitorii au avut un impact benefic că cititorii de

Liuba, care au contribuit la realizarea acestui vis de neuitat.

Această sărbătoare pentru ineșteni, a avut un impact deosebit asupra tuturor celor prezenți în sală,

la Inești au procurat 80 de cărți *Pâine de la Iepure* cu autograful scriitorului și 25 — *Trei zile cu Zuza*, cărți din Campania Națională de Lectură *Citim împreună*, ediția 2022.

MARINA NEGRU, BIBLIOTECAR PRINCIPAL, BPT CHIIRCA

Toate la timpul lui

Folosim des expresia, precum că timpul zboară, fuge, aleargă... Dacă ne gândim bine, tot noi îl grăbim cu vorbele „să vină mai repede duminica ca să mă odihnesc”, „să vină mai repede vara ca să fie cald”, „să vină mai repede...nu știu ce...” și vine. Acum e luni, acum e duminică, acum e iarna, acum e vara etc. Cu siguranță că totul e la timpul lui!

În Biblie în cartea Ecleeziastul 3:1-8 se vorbește clar că fiecare lucru de supt ceruri își are ceasul lui! În acest context, am scris o poezie, fiind inspirată din Scripturi.

TOATE ÎȘI AU VREMEA LOR

Se spune în Scripturi:

„Toate își au vremea lor,
Și lucrurile de supt ceruri
Își au ceasul lor.

Nașterea și moartea
Își au vremea lor.
Săditul și strângerea
Își au ceasul lor.
Uciderea și tămăduirea
Își au vremea lor.
Dărâmarea și zidirea
Își au ceasul lor.
Plânsul și râsul
Își au vremea lor.
Bocitul și jucatul
Își au ceasul lor.
Aruncarea cu pietre
Își are vremea ei.
Strângerea de pietre
Își are ceasul ei.
Îmbrățișarea și depărtarea
Își au vremea lor.
Căutarea și pierderea
Își au ceasul lor.
Păstrarea și lepădarea

Își au vremea lor.
Tăcerea și vorbirea
Își au ceasul lor.
Ruptul și cusutul
Își au vremea lor.
Iubitul și urâtul
Își au ceasul lor.
Războiul și pacea
Își au vremea lor.“
Rugăciunea și iertarea
Își au ceasul lor.
„Doamne, lasă pacea
Peste-al Tău Pământ
Și păstrează-n OM
Tot ce-i bun și sfânt!”

În ultimul timp, uniți în rugăciuni, strigăm către Cer pentru PACE! Dumnezeu să ne audă și să răspundă!

Vizita scriitorilor Vladimir Beșlega și Mihaela Perciun la Rezina

Într-o zi însorită de vineri, pe 15 aprilie 2022, la inițiativa dr. în filologie Nadejda și Constantin Ivanov, și a bibliotecarei Liceului „Olimp“, doamnei Lidia Ciorbă, a fost preconizată o întrunire literară cu scriitorii Vladimir Beșlegă și Mihaela Perciun, la Rezina.

Scriitorii și dr. în filologie Nadejda și Constantin Ivanov, au fost întâmpinați, cu bun venit și flori,

o intrigă privitor lucrările poetului și versiunea criticilor, astfel subliniind că Eminescu este întodeauna actual, pentru că el exprimă esența ființei noastre naționale la cel mai înalt grad. După discuțiile publice s-au imortalizat momentele în preajma monumentului cu scriitorii invitați, apoi a urmat vizitele în BPR Rezina „M. Eminescu“, biblioteca Liceului „Olimp“, unde oaspeții au fost în-

tâmpinați cu pâine și sare, flori, discuții publice și aplauze, cu comentarii literare și aprecieri, cu donații de carte și dedicații.

Mihaela Perciun originara satului Pripiceni-Răzeși, raionul Rezina, activează în domeniile pedagogic și științific, deținătoare a mai multor premii literare din R. Moldova și România.

În lucrările sale a ales tematica-problematică, cu care vine să abordeze aspecte foarte grave, triste ale realității noastre umane și sociale, se străduie să fie auzit — destinul femeii atât în vechiul regim, cât și în această așa-zisă democrație. Scriitoarea a discutat privitor la interiorul său care nu-i aduce liniște și armonie până nu scrie câteva pagini despre destinul trist a oamenilor.

În discuțiile vii, l-am redosoperim pe scriitorul Vladimir Beșlegă, care

ANGELA URSACHE,
SPECIALIST PRINCIPAL
A SCCR REZINA

la bustul monumentului scriitorului Mihai Eminescu din Rezina, de către bibliotecara liceului doamna Lidia Ciorbă, subsemnata, elevii liceului, profesoara de limbă și literatură română, dna Lidia Ursalovschi, directorul adjunct a Liceului „Olimp“, Carolina Cojocari și bibliotecarii cu care au discutat despre lumea miraculoasă a scrisului. Pe platforma monumentului, scriitorul Vladimir Beșlegă a recitat și a dat câteva interpretări din opera scriitorului emblematic Mihai Eminescu, lăsând elevilor prezenți la întrunire

face parte din generația de aur, ca pe un creator complex, în romanele căruia sunt prezente simbolurile, aspectele psihanalitice, se sincronizează cu noul roman francez, aspect despre care ne-a afirmat scriitorul însuși. Viziunea infinită a cosmosului scriitorului este structurată pe infinitul stelei care vine pe terra obținând forma unui om, după un timp, este omul care la sfârșitul vieții se trans-

formă în stea, a povestit încântat scriitorul, cu fruntea încrezută spre cer, elevilor prezenți la întrunire.

Iar complexitatea tehnicilor narrative e condiționată în microcosmosul uman, a sufletelor unor învinși, ratați, dezrădăcinați etc. Valoarea romanelor sale constă în adevărul său, într-un adevăr ce respectă adevărul subiectiv al faptelor omenești.

Vladimir Beșleagă este eseist, jur-

nalist, prozator, scriitor, traducător, romancier, scriitor al poporului, fost deputat în Parlamentul R. Moldova în anii 1990—1994.

Cu toții trăim vremuri tulburi și avem nevoie de pace, însă atunci când lumea ne copleșește ne putem regăsi printre paginile unei cărți.

Mulțumim pentru toate gândurile bune cu care ați întâmpinat scriitorii și ați lecturat cărțile lor.

NATALIA BÎRLĂDEANU, DIRECTOR BPSĂRĂTENII VECHI

La Biblioteca publică din Sărătenii Vechi

În perioada februarie—iunie 2022 la Biblioteca publică din Sărătenii Vechi în fiecare zi de joi s-a desfășurat activitățile serviciului nou bibliotecă „Constituția pe înțelesul copiilor” care a avut drept scop informarea, educarea civică, implicarea copiilor în procesul decizional și stimularea spiritului civic. 32 de

copii cu vârstele între 7—12 ani au însușit cunoștințe despre Constituție, au descoperit lucruri interesante despre țara noastră, despre reguli și legi pe care noi trebuie să le respectăm dar și drepturile pe care le are fiecare dintre noi. Prin diverse jocuri

și informații copii au aflat că Constituția este „Legea legilor în țara noastră” și că respectarea acestor legi este obligatorie pentru fiecare cetățean.

În cadrul activităților am făcut cunoștință cu drepturile copiilor (dreptul la viață, dreptul la învățătură și cultură, dreptul de a fi ocrotiți și protejați de stat, dreptul la un mediu sănătos, dreptul la libera exprimare, la muncă, la proprietate) astfel suntem egali în drepturi.

Am învățat simbolurile statului și multe curiozități despre capitala Republicii Moldova. Am aflat care sunt cele trei puteri în stat și care este misiunea lor. Li s-a adus la cunoștință despre „Organizarea Teritorială”, „Economie și banii publici”, etc. Recent, biblioteca a încheiat activitățile serviciului de bibliotecă iar fiecare copil participant a primit certificatul de participare și implicarea activă în activitatea bibliotecii publice. În aceasta perioadă am avut un impact pozitiv cu mulți participanți

care aveau interes față de informația respectivă, responsabilitatea de a fi prezent în fiecare joi la bibliotecă participând la cele 14 ședințe realizate cu succes în cadrul serviciului nou de bibliotecă „Constituția pe înțelesul copiilor”, 32 de copii informați și protejați.

Partenerii bibliotecii publice în implementarea serviciului au fost: Gimnaziul „Vasile Anestiade” și asistentul social doamna Nina Ciobanu.

Serviciul de bibliotecă „Constituția pe înțelesul copiilor” ce încadrează în Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)

Obiectivul 1. Fără sărăcie

Obiectivul 2. Zero foame

Obiectivul 3. Sănătate și stare de bine

Obiectivul 4. Educație de calitate.

Obiectivul 5. Egalitate de gen.

Obiectiv 6. Muncă decentă și creștere economică.

Obiectivul 11. Orașe și comunități puternice

Eugenia Tofan, jurnalistă/cronicar cu har al științei și culturii

Anul 2022 este unul prolific pentru jurnalista și cercetătoarea Eugenia Tofan, șefa Centrului Media al Academiei de Științe a Moldovei.

2009 la Centrul Media / Serviciul de Presă al AȘM. Coordonator — acad. Ion TIGHINEANU; consultant științific — acad. Mihai CIMPOI; re-

perturbații etc. Lucrarea este adresată cercetătorilor științifici, factorilor de decizie din sfera științei și inovării, precum și tuturor celor interesați de probleme curente ale cercetării din Republica Moldova.

Autoarea ne mărturisește în cuvântul introductiv intitulat Argument: „În virtutea funcției pe care o dețineam și o dețin, mă simt cumva în epicentrul unor evenimente științifice importante, naționale și internaționale — conferințe, mese rotunde, simpozioane, aniversări, întâlniri cu șefii misiunilor diplomatice, acreditate la Chișinău, chiar dacă rolul meu este de ascultător și observator. După câțiva ani de activitate, care ajungea adesea la 12-14 ore pe zi, am înțeles că preocupările oamenilor de știință și cultură depășesc sfera ca atare a cercetării și inovării și se află în conexiune directă cu pulsul vieții economice, politice, culturale, spirituale etc.”

La sfârșitul iernii, în data de 26 februarie curent, în incinta Muzeului Național de Artă al Moldovei din orașul Chișinău, Eugenia Tofan ne-a bucurat cu lansarea cărții-album despre maestrul Eugen Doga, cu titlul „Dimensiunea unui dar providențial”, apărută la Editura Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, 2021

Academicianul Mihai Cimpoi, prezent la eveniment alături de acad. Eugen Doga și toți ceilalți invitați, a apreciat lucrarea bazată pe documentar drept model de monografie despre o personalitate de talia lui Eugen Doga, la nivel academic, cu texte competente și laconice, cu o iconografie de excepție, dar și o execuție editorială pe măsură.

Recent, în data de 7 iulie 2022, la centrul Academic Internațional Eminescu, a avut loc lansarea unei valoroase cărți despre Academia de Științe a Moldovei. Cartea se intitulă „Academia de Științe a Moldovei (2009): sinteză cronologică ilustrată” și este semnată de aceeași harnică cercetătoare științifică și ziaristă Eugenia Tofan, angajată din anul

2009 la Centrul Media / Serviciul de Presă al AȘM. Coordonator — acad. Ion TIGHINEANU; consultant științific — acad. Mihai CIMPOI; re-

ferenți științifici: acad. Mircea BOLOGA și acad. Teodor FURDUI, redactor științific — dr. Ion Valer XENOFONTOV; redactor — Elena VARZARI; design și machetare Silvia LUNEVI, Andrei LUNEVI; Coperta — Marian ȘERBAN; Surse iconografice — Eugenia TOFAN, Arhiva AȘM (V. Colos).

Monografia a apărut la Editura Academiei Române, 2022, 664 p. și este editată cu sprijinul financiar din Fondul Recurent al Donatorilor, aflat la dispoziția Academiei Române. Lucrarea este elaborată cu ocazia aniversării a 60 — a de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei, împlinirii a 75 de ani de la crearea primelor instituții de tip academic și a 30 de ani de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

În lucrare sunt reflectate din perspectivă istorică evenimente, fapte, inovații, elaborări, manifestări științifice, exemple de recunoaștere națională și internațională a Academiei de Științe a Moldovei, reforma forului științific suprem din Republica Moldova, momente de ascensiune și

Elena Dabija, directoarea Centrului Academic Internațional Eminescu, în calitate de gazdă, a salutat publicul select, exprimându-și bucuria colaborării dintre Centrul Academic Internațional Eminescu și Academia de Științe a Moldovei, spunând că împreună cu acad. Mihai Cimpoi au adus o parte din aceste cărți de la Iași.

Academicianul Mihai Cimpoi, pe post de moderator, a spus că autorii au depus trudă, talent și profesionalism, încât cartea onorează subtitlul, prezentând Academia noastră în date, documente și personalități academice. Ne bucurăm de apariția cărții într-o frumoasă ținută grafică, volumul arătând bine și sub aspectul limbii române literare. Cartografia completează textul, prezentând Academia noastră prin personalități și școli. Domnia sa a adus mulțumiri Academiei Române pentru editarea cărții.

Academicianul Ion Tighineanu, președintele Academiei de Științe a Moldovei, a spus că temperatura ridicată reflectă acea temperatură de la AȘM timp de 12 ani. Citind cartea, a mărturisit domnia sa, re trăim încă o dată evenimentele reflectate cu măiestrie de către autoarea Eugenia Tofan în acest volum. Comunicate bune, făcute repede. Îmbinarea vitezei cu cea a calității e bună. Pe orice timp ea a fost prezentă. În partea finală a fost ceva de excepție. Anul 2021 — 60 și 75 de ani — evenimente redate foarte bine, unde simțim atmosfera acelor aniversări, este reflectată imaginea Academiei și rolul ei în știința și cultura națională. Volumul e greu, la propriu și la figurat (are 2 kg. 280 g), cu informație pertinentă. E istoria științei din țara noastră. Se simte că lucrul a fost făcut cu mare dragoste, cu pasiune, cu risc pentru sănătate. Probabil a lucrat aici toată familia. Îi adresăm autoarei felicitări

și îi dorim sănătate.

Academicianul Teodor Furdui, autorul prefetei O mică enciclopedie, a spus tranșant, că monografia face cinste nu doar Eugeniei Tofan și celor vizați, dar și întregii țări. Accentuând că jurnaliștii adevărați scriu azi istoria contemporană, domnia sa a concluzionat, că a pregăti și a edita o așa carte despre activitatea științei autohtone necesită curaj, insistență și jertfire a intereselor proprii și a familiei. Cartea e o mică enciclopedie a evenimentelor din AȘM și merită apreciată la justa ei valoare, a concluzionat acad. Teodor Furdui.

Dr. Ion Valer Xenofontov a vorbit despre emanația științifică a istoriei și a mărturisit că la această carte au folosit împreună cu autoarea principiul Academiei Britanice — relatare fidelă a evenimentelor, cu informație din prima sursă și cu mai multe puncte de vedere. Desigur am apelat și la Istoria Academiei Române, la care trei basarabeni au fost fondatori, a spus în final redactorul științific al acestei lucrări.

Scriitorul Ion Cuzuioc a găsit cuvinte frumoase despre carte și autoare, adresându-i felicitări.

Academicianul Viorel Prisăcari a spus că prin faptul că lucrarea a necesitat multă muncă și talent, efectul e mare. Avem o cronologie contemporană, aici fiind prezentă toată comunitatea științifică. Se cere o prelungire și cartea trebuie înaintată la obținerea unor premii, a spus în final acad. Viorel Prisăcari.

Dr. hab. Victor Juc, directorul Institutului de Cercetări Juridice și Politice, a spus laconic despre două subiecte: autoarea și cartea. Autoarea Eugenia Tofan e o ziaristă bună, iar cartea ei e un volum de referință, care va intra în rapoartele noastre.

Prof. Ion Mereuță a spus că Academia e cuibul înțelepciunii și e păcat că azi trăiește zile grele sub așa-numita reformă, în rezultatul căreia, de fapt, e deposedată de bunurile sale.

Academicianul Tudor Lupașcu a spus filosofic, că în timp ce pământul se învâрте în jurul soarelui și se adună anii, la Academie se adună și rezultate bune. Aprecind lucrarea Eugeniei Tofan ca una valoroasă și necesară, el a mai spus printre altele că suntem orfani cu mamă vie, viața noastră e în Academie.

La final, Eugenia Tofan, emoționată de elogiile din partea mai multor academicieni prezenți la eveniment, și-a exprimat bucuria realizării acestui volum, unde printre multe momente speciale sunt și pozele cu toți angajații institutelor de cercetare ale Academiei. Autoarea a adus apoi sincere mulțumiri tuturor celor care au susținut și au colaborat la editarea prestigioasei cronici despre Academia de Științe a Moldovei. Acest volum — monografie / cronografie va fi de azi încolo un document valoros, un punct de reper în palmarecul culturii și științei românești, spre cinstea cercetătoarei științifice și a jurnalistei Eugenia Tofan, încununându-i munca și talentul cu laurii ce i se cuvin unui cronicar plin de har al științei și culturii.

OPINII

Nu se poate!

Nu este primul oraș și nici țară în care ajungem să ne familiarizăm cu Spitalul de Urgențe. Am avut „norocul” să le cunoaștem pe cele din București, Constanța, Brașov, Hunedoara, Chișinău, Bălți și mai

ales Cluj-Napoca. Deci — ne dorim să avem copii activi — ne asumăm riscurile la pachet! Dar să ajung la Londra la Urgențe parcă nu intra încă în planul meu. Cel puțin nu din prima lună. La doar trei săptămâni de la debarcare — hop! și o mână umflată rău de tot a unuia dintre copii (nu am voie să dezvolt mai mult

subiectul), în urma unei căzături de pe penny bord.

Așadar, mâna imobilizată pe o carte mai dură, legată cu o eșarfă... tot tacâmul deja răs-știut. E a cincea oară în total numai la mâini. Împărțit la 3 copii — e acceptabil. Sunăm. Ne răspunde o doamnă care, din start, ne chestionează pentru a completa un formular. Doar că acest chestionat s-a transformat ușor-ușor într-un interviu amănunțit. Nimeni în această viață nu și-a dorit să știe mai multe despre noi — decât doamna de la telefon. Sau cred că totuși a mai fost cineva. Mi-am amintit de prima mea naștere, la Chișinău, când fiind în plin travaliu deja, doamna de la internări avea timp să se amuze pe seama studiilor mele: „Ce universitate ciudată ați absolvit, doamna! Și cum se scrie corect Babeș-Bolyai? Dar unde este așa universitate?”. Era cât pe ce să tai singură ombilicul copilului, vorba vine. Într-un final, pe la jumătatea interogatoriului, văzând că mâna se tot umflă, iar sacul meu de răbdare e cam pe ducă, am îndrăznit să o întrebăm dacă totuși o interesează ce s-a întâmplat. Poate e un atac vascular sau de epilepsie? Puteam muri deja de 3 ori, Doamne ferește!

Abia atunci ne-a întrebat politicoasă „Ce s-a întâmplat?”. Iar apoi a continuat: „De pe ce a căzut?”, „Era ud asfaltul?”, „Care era viteza?”. M-am simțit ca la Poliția Rutieră, departamentul „Constatări” de pe strada Romanu din Cluj. Așadar, dat fiind că eram deplasabili ne-a indicat cea mai apropiată unitate de urgențe la care ar fi trebuit să ajungem singuri. Am comandat un Uber care ni

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

se pare a fi cea mai ieftină și comodă modalitate de deplasare în cazuri de urgență, iar șoferul, un român foarte politicos (apropo 3 din 5 șoferi de Uber pe care i-am cunoscut erau români) ne-a dus la spital.

Totul pus la punct. Toți preluați în ordinea sosirii. Rândul ca la magazin. Timpul mediu de așteptare — afișat pe un panou. Două ore. Și nici un fel de cumătru, unchi, nănaș sau vecin nu este invocat de nimeni.

Doamna de la recepție ne face fișa. Același „interviu” oferit în urmă cu o jumătate de oră la telefon, aceleași întrebări ca la constatări, plus încă vreo două noi — data intrării în țară și statutul — rezident sau turist. După mine — ar trebui să fie una și

aceeași. Urgența e urgență și pentru unii și pentru ceilalți, mai ales că deținem card de asigurare europeană. Doamna susține că pentru ei este diferență. Sper să nu ne vină factura pe poștă, la un moment dat, pentru că prea suspect am fost întrebați de o sută de ori dacă adresa de reședință este corect notată pe fișă.

Da, condițiile în care se lucrează aici nici nu pot fi comparate cu ce am văzut până acum. Făcând abstracție de inconvenientul descris mai sus, am fost serviți cu mult profesionalism. Nu s-a confirmat nicio fractură. Norocul nostru! Ni s-a administrat ibuprofen și ne-a fost fixată o atelă ortopedică. Impecabil. Jos pălăria. Altceva, însă m-a făcut să pun mâna pe pix.

Așteptam. Două ore în care am avut timp să îi studiezi pe cei de lângă tine. Mame singure cu copii sau familii. Toți calmi, relaxați și înarmați cu răbdare. O mămică, însă, mi-a atras atenția în mod deosebit. Era singura care umbla din urma copilului ei și nu îl lăsa să stea pe jos, așa ca altele. Era singura care nu îi permitea să se lipească de ușa de sticlă sau să ia de pe raft mai multe jucării și cărți, care erau în zona locului de joacă amenajat pentru copii. Ceilalți copii se distrau din plin. O fetiță cărlionțată era costumată în ceva personaj din desen, cu urechi atașate. Așa a vrut ea să vină la spital și gata. Care e problema? Toți alergau, se cățărau, cântau, se trânteau pe jos, iar mamele îi admirau de la distanță. Și nici un cadru medical nu se oțăra la ei, ci le zâmbeau și îi mângâiau pe cap. Oare face parte din fișa postului?

Am elucidat misterul mămicii stresate la primul „nu se poate!”, care a continuat constant în alea două ore. Mama a stat „codită” după copilul de aproximativ doi ani, epuizată deja, iar tatăl nu și-a scos nasul din telefon și nici nu s-a ridicat niciodată de pe scaun. Deja-vu-ul m-a îngro-

zit. Mi s-a făcut milă atât de copil cât și de mamă. Dar și de societatea noastră „nu se poate”-istă, care mă mai „trădează” și pe mine periodic. Mi-am amintit de mine la primul copil, pe când îl creșteam la Chișinău și mergem cu el pe la policlinici, unde eram mereu atenționată să nu îl las să atingă nimic, să nu facă gălăgie și să nu stea pe jos, pentru că e murdar. Și toată lumea mă sfătuia neobosit. Își permitea să mă taxeze și certe. De această frică, de a nu fi mamă la înălțimea unui „perfeccionism impus”, nu am scăpat definitiv nici până astăzi. Am deschis ochii abia atunci când am început să fac comparație între modele de educație diferite observate în alte țări și să caut articole de specialitate în acest sens. Mi-am dat seama cât de mult ne stresa și frustra amprenta unei societăți impregnate cu „nu se poate”, „să-ți fie rușine” sau „să nu te prind” care taie avântul oricărui copil curios, în procesul lui normal de cunoaștere și evoluție. Zilele trecute am auzit o mamă rusoaică, care își ghiontea copilul înlăcrimat în fața școlii și îi tot repeta „Idi, daвай, tebe ne stidno boiatsia???” (Du-te, hai, nu ți-e rușine să îți fie frică?). Să îți fie rușine de un sentiment absolut firesc cum este frica, care nu poate fi controlat, de fapt? Dar chiar și acolo unde greșește, copilul trebuie să înțeleagă riscul la care a fost expus și nu „rușinea” pe care a generat-o pentru că „îl vede lumea!” Of! Lumea asta perfectă, unde doar la alții totul este impecabil! Raportul ăsta bolnăvicios și nociv de care nu ne putem spăla nicicum.

Țin să precizez totuși, că nu sunt de acord nici cu o educație fără niciun fel de limite: alintături din alea care le fac viața părinților un iad, iar ei nu-și încap în piele de mândrie de „democrație” din familia lor. Fiecare, însă, e în drept să aleagă. Expresia „cum îl vei crește — așa îl vei avea”

este cât se poate de adevărată”. Consider totuși, că extremele, în general, prezintă riscurile lor. Dar cele inhibitorii, după mine, sunt mult mai periculoase. Și lasă amprente adânci

în modelul de personalitate pe care copilul și-l va dezvolta ulterior.

M-am întristat foarte tare în acea seară, chiar și dacă scăpasem, ca prin minune fără ghips. De sechele, însă, când vom scăpa? Câte generații vor mai trebuie să treacă ca să nu mai rostim acest „nu se poate???”. De ce doar copiilor noștri „nu li se putea???”.
Sper, măcar atunci când vom ajunge bunicuțe, să nu mai audă nepoții noștri „nu se poate”, „să nu te prind” și mai ales „să-ți fie rușine!”

Până atunci, însă, verific periodic cutia poștală în așteptarea unei facturi de la urgențe...

Vizitați site-ul www.casadeCreatie.md

Fetițele împletesc coronițele,
Carahasani, r. Ștefan Vodă.
Foto de Lia Botnari